

Gisbert Greshake, *Trójjedyny Bóg. Teologia trynitarna*, tłumaczenie bp Jan Tyrawa, Wyd. TUM Wrocławskiej Księgarni Archidiecezjalnej, Wrocław 2009, ss. 509 (oryginał: *Der Dreieine Gott. Eine trinitarische Theologie*, Verlag Herder Freiburg im Breisgau 2007).

Dzieło wybitnego teologa niemieckiego zostało przetłumaczone i wydane w czasie rekordowo krótkim, a jednocześnie w sposób wyśmienity. Tłumaczenie zawsze jest w jakimś sensie dziełem nowym, własnym, oryginalnym. Sztuka polega na połączeniu wierności z dostosowaniem do innego języka i innego sposobu myślenia. Tłumacz, ks. bp Jan Tyrawa, dokonał tego w sposób kongenialny. Właśnie dzięki stosowaniu całego bogactwa języka polskiego, zwłaszcza teologicznego, w tłumaczeniu wybrzmiewają nie tylko wszystkie poruszone w oryginale zagadnienia, lecz również ich najgłębszy sens.

Gisbert Greshake napisał książkę o Trójjedynym Bogu w czasie przełomowym. Z jednej strony, z okazji rozpoczynającego się nowego tysiąclecia, dysponował daleko idącymi przemyśleniami dokonanymi przez teologów i Magisterium Kościoła. Z drugiej zaś – dostrzegał spory, niedopowiedzenia, trudności interpretacyjne, niezrozumienie, wielorakie wypaczenia powodowane wpływem przeróżnych opcji filozoficznych albo praktycznych. Trójca Święta jest rdzeniem wiary chrześcijańskiej, a tymczasem ciągle pozostaje jakby poza zakresem rozważań ogółu wiernych. Kryzys trynitologii zbiega się z powszechnym odrzuceniem metafizyki oraz postawą pragmatyczną. W tej sytuacji Autor tworzy opracowanie integralne, ogarniające wszelkie dziedziny życia chrześcijańskiego oraz wszelkie warstwy refleksji personalistycznej. Nie ucieka od rozpatrywania zagadnień związanych z Trójcą immanentną (życie Trójcy w sobie). Nie zapomina też o działaniu Trójcy w świecie i o znaczeniu tego działania dla życia poszczególnych ludzi, społeczeństw i całej ludzkości.

Trzy części książki odzwierciedlają trzy istotne wymiary integralnej refleksji trynitarniej, łączącej wewnątrz Misterium ze sprawami świata: Trójca sama w sobie, trynitarne ujęcie wszystkich dziedzin wiary chrześcijańskiej oraz rzeczywistość ziemską w świetle wiary ujmowanej trynitarnie. Część pierwsza obejmuje panoramę ujęć teologicznych (R. I), diachroniczne spojrzenie na poglądy dotyczące kwestii połącze-

nia jednej natury i trzech osób (R. II) oraz własne przemyślenia pogłębiające personalistyczne ujęcie Misterium Trójcy. Część druga odnosi się do aktu stwórczego rozumianego trynitarnie, którego owocem jest trynitarna rzeczywistość stworzona (R. I), uświęcana poprzez wchodzenie Trójcy w dzieje świata i realizację „trynitarnego dramatu” (R. II), spełnionego w Kościele, który jest wspólnotą ludzi z Osobami Bożymi (*communio*), uczestniczy w misji zbawienia świata (*missio*) i prowadzi ludzkość do ostatecznego spełnienia (R. III). Część trzecia zajmuje się kwestiami metodologicznymi trynitarnej refleksji nad tajemnicą Kościoła i świata (R. I), które są generowane przez relację chrześcijaństwa z wymiarem świeckim życia społecznego (R. II) oraz przez relację z innymi religiami, a także z ludźmi niewierzącymi, w kontekście budowania sprawiedliwego świata i dążenia do eschatologicznego spełnienia (R. III).

Dzieło zwieńczone jest refleksją nad obrazowaniem Misterium Trójcy w sztuce chrześcijańskiej.

Na uwagę zasługuje wszechstronność płaszczyzn refleksji, wielość wątków i zagadnień, a także sięganie do wielorakich źródeł. Fundamentem jest Pismo Święte, uzupełnieniem są myśli Ojców Kościoła, a punktem odniesienia dokumenty Magisterium Kościoła. Źródłem bezpośrednim, poddanym krytyce są publikacje teologów, a tłem opracowania filozofów. Cokolwiek konstruktywnego zostało w myśli teologicznej powiedziane o Bogu Trójjedynym, znalazło swój wydzźwięk w niniejszej książce. Myśl niemiecka bywa porównywana do wędrowki speleologa, który dociera do wszelkich, najbardziej skrytych zakamarków jaskini. Greshake nie pozostawił żadnego zakamarka trynitologii nietkniętego. Z jego poszukiwań wyłania się obraz złożony, bogaty w przeróżne odgałęzienia, w których poszczególne nurty rozchodzą się, a czasem na nowo spotykają, tworząc skomplikowany splot. Tego rodzaju punkty osobliwe pozwalają dostrzec możliwość podchodzenia do tego samego zagadnienia z różnego punktu widzenia i w wielorakim świetle.

Pomimo podejmowania trudnych zagadnień i niełatwych refleksji, tok myśli ciągle zwraca się w stronę czytelnika, który nie jest wyszkolonym specjalistą, a dostrzega potrzebę poszukiwania odpowiedzi na istotne dla wiary chrześcijańskiej pytania. Ontologia połączona jest z refleksją egzystencjalną, wysokiej klasy filozofia z prostotą słów dialogu docierającego do każdego człowieka, zrozumiałego dla wszystkich. Książka osiąga swój cel praktyczny, wyraźnie ukazuje obszar chrześcijańskiej wiary, dzięki czemu pojawia się duchowy pokój i poczucie bezpieczeństwa. Rozwiewają się wątpliwości i oba-

wy przed zbłądzeniem. Ponadto, czytelnik ma odczucie głębokiego zakorzenienia w Misterium, które staje się bliskie i swojskie, właśnie takie, jakie być powinno. W tej sytuacji pojawiają się wskazówki pozwalające kształtować całe swoje życie zgodnie z zasadami życia Trójcy Świętej. Zostaje przezwyciężona mgła i niemoc wprowadzona w sposób myślenia wielu chrześcijan przez Immanuela Kanta. Człowiek odzyskuje moc i światło pozwalające poznawać Boga Trójjedynego i coraz bardziej w Niego się wgłębiać. Pojawia się też przekonanie, że Misterium Trójcy jako takie oraz wnikanie w nie ludzkiej myśli ma znaczenie dla codziennego życia człowieka, co więcej – jest to znaczenie istotne, decydujące o wszystkim.

Tym samym, u każdego chrześcijanina pojawia się obowiązek teologizowania i kształtowania życia zgodnego z owocem teologicznych przemyśleń. W tym kontekście trzeba zauważyć, że Autor nie uczynił wszystkiego. Potrzeba jeszcze syntetycznego ujęcia całości, uporządkowania wszystkiego w sposób zwięzły. Integralne rozumienie osoby wymaga zestawienia wszystkich definicji, a przynajmniej najważniejszych, które w taki czy inny sposób pojawiają się w książce. Zestaw definicji osoby powinien wskazywać na zestaw różnych trynitologii, podkreślających po kolei aspekty podane odpowiednio w kolejnych definicjach osoby. Następnie, w taki sam sposób powinna być przedstawiona antropologia, a wreszcie eklezjologia. Reasumując, wartość książki sama w sobie zostaje zwielokrotniona przez skuteczne ukazanie dalszej drogi rozwoju trynitologii, a także całej teologii przenikanej jej światłem.

O. Piotr Liszka CMF